

<https://ctl.unit.uoi.gr>

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Κωνσταντία Λιούζα

Εξωτερική Συνεργάτιδα στο ΚΕΔΙΜΑ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το έργο με τίτλο "Γραφείο Υποστήριξης Διδασκαλίας και Μάθησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων"
με κωδικό MIS 5162379, συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρουσίαση μπορεί να περιλαμβάνουν απόψεις οι οποίες δεν απηχούν κατ' ανάγκη τις απόψεις του ΚΕΔΙΜΑ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Οι σύνδεσμοι προς άλλους ιστότοπους παρέχονται για τη διευκόλυνση των χρηστών και δεν συνεπάγονται την έγκριση του περιεχομένου τους ή την προτροπή χρήσης προϊόντος ή υπηρεσίας συνδεδεμένου φορέα/οργανισμού. Οι εν λόγω εξωτερικές πηγές πληροφόρησης πρέπει να θεωρείται ότι δεν ελέγχονται από το ΚΕΔΙΜΑ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ο/Η συντάκτης της παρουσίασης βεβαιώνει ότι η παρουσίαση είναι αποτέλεσμα προσωπικής ενασχόλησης και έχει γίνει η απαραίτητη αναφορά στην εργασία (και τα δικαιώματα) τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας και επιστημονικής τεχνογραφίας.

<https://ctl.unit.uoi.gr>

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Με τη μελέτη της ενότητας θα είστε σε θέση:

- ✓ *Να διακρίνετε διαφορετικές τεχνικές που μπορούν να αξιοποιηθούν σε μια διάλεξη.*
- ✓ *Να επιλέγετε τεχνικές σύμφωνα με τον σχεδιασμό του μαθήματος, ώστε να ενισχύετε την ενεργό εμπλοκή των φοιτητών/τριών.*

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

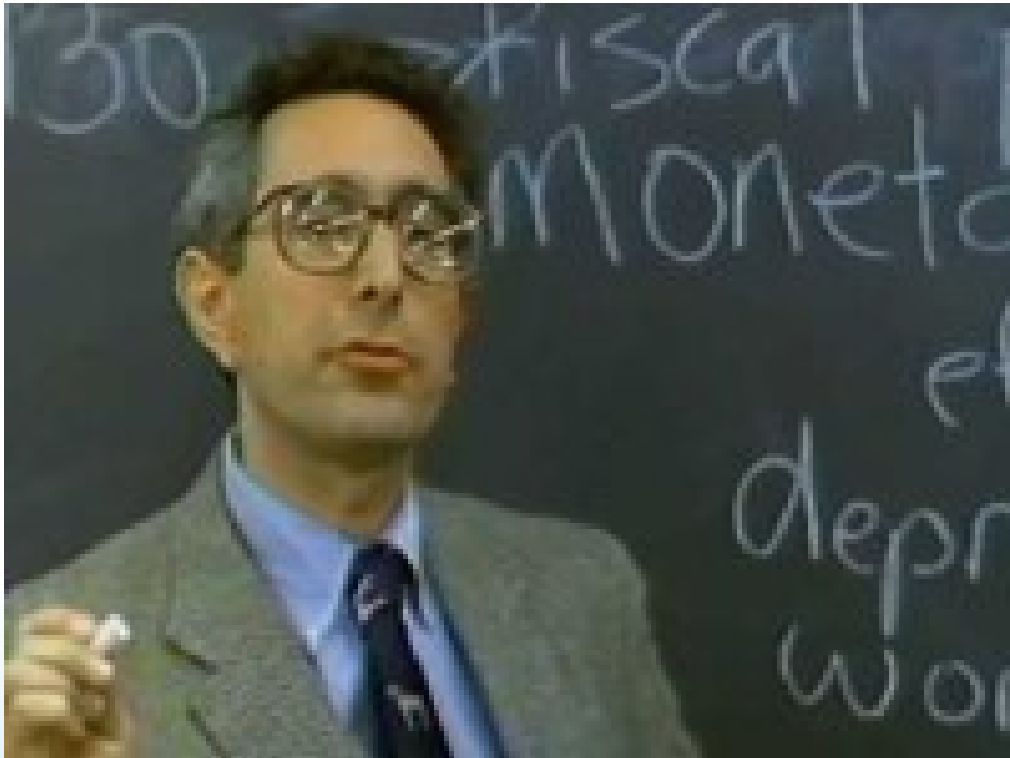
Επιλογή της διδακτικής μεθόδου

- Παρόλο που υπάρχουν νέες τάσεις στη διδασκαλία και ενδείξεις αλλαγής προς μια φοιτητοκεντρική προσέγγιση, παραδοσιακές μέθοδοι διδασκαλίας, όπως η διάλεξη, είναι ακόμα κυρίαρχες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Σύμφωνα με δεδομένα που παρουσιάζονται σε μελέτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Φοιτητών (European Students' Union) (Todorovski et al., 2015) η διδακτική μέθοδος της διάλεξης (lecturing) αναφέρεται από το σύνολο των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στην έρευνα ως η πιο συχνή μέθοδος διδασκαλίας.
- Με βάση τη μαθησιακή τους εμπειρία οι φοιτητές/τριες αναφέρθηκαν, εκτός από τη διάλεξη, στα σεμινάρια (69%), τις συνθετικές εργασίες (project) (51%), τα εργαστήρια (labs) (41%) και σε πολύ χαμηλό ποσοστό (λιγότερο από 10%) η εργασία πεδίου (fieldwork), η διαλογική αντιπαράθεση (debate), τα φροντιστηριακά μαθήματα (tutorials) ή τα βιωματικά εργαστήρια (workshops).

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Η διάλεξη ως παραδοσιακή μέθοδος

Δραστηριότητα

Παρακολουθήστε το χιουμοριστικό βίντεο διάρκειας 1' και εντοπίστε στοιχεία που ενδεχομένως χαρακτηρίζουν τη διάλεξη ως παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας.
(απόσπασμα από την κωμωδία *Ferris Bueller's Day Off*, 1986, "Anyone, anyone" teacher
<https://youtu.be/uhiCFdWeQfA>)

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Χαρακτηριστικά μιας διάλεξης

- Η διάλεξη ως μέθοδος χαρακτηρίζεται παραδοσιακή διότι συνεπάγεται κατεξοχήν μετωπική διδασκαλία και καθηγητοκεντρική προσέγγιση (ο/η διδάσκων/ουσα θεωρείται παντογνώστης, μετάδοση μεγάλου όγκου πληροφοριών, ελάχιστη συμμετοχή φοιτητών/τριών).
- Η διάλεξη μπορεί να μετατραπεί σε μια πιο **διαδραστική** διαδικασία και να αποτελέσει ίσως το πρώτο βήμα προς μια φοιτητοκεντρική προσέγγιση στη μάθηση.
- Ορισμένα χαρακτηριστικά που κάνουν μια διάλεξη επιτυχημένη και αποτελεσματική είναι (Morton, 2009):
 - ✓ Να ελκύει το ενδιαφέρον και την προσοχή των φοιτητών/τριών.
 - ✓ Να είναι καλά οργανωμένη και δομημένη, ώστε να μπορούν οι φοιτητές/τριες να παρακολουθήσουν εύκολα όλο το περιεχόμενο και τους συλλογισμούς.
 - ✓ Να έχουν οι φοιτητές/τριες ευκαιρίες εμπλοκής και συμμετοχής.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Σχεδιασμός μιας διάλεξης

Κατά την προετοιμασία και τον σχεδιασμό μιας διάλεξης, ο/η διδάσκων/ουσα μπορεί να λάβει υπόψη τα εξής (Bruff, 2010):

- ✓ Το οπτικό κείμενο: όταν μια διάλεξη συνοδεύεται από οπτικά μέσα (π.χ. μια ηλεκτρονική παρουσίαση) θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι, ώστε να μην δημιουργεί σύγχυση με το προφορικό κείμενο.
- ✓ Η φυσική παρουσία: κυρίως αφορά στις επικοινωνιακές δεξιότητες της δημόσιας ομιλίας (public speaking).
- ✓ Το γραπτό κείμενο: είτε αφορά σε σημειώσεις του/της διδάσκοντος/ουσας, είτε σε κάποιο βοηθητικό φυλλάδιο για τους/τις φοιτητές/τριες.
- ✓ Οι σημειώσεις φοιτητών/τριών: συχνά κατά τις διαλέξεις οι φοιτητές/τριες επικεντρώνονται στις σημειώσεις κατά τη διάρκεια της ομιλίας και όχι στο περιεχόμενο. Υπάρχουν τρόποι ώστε να διευκολύνεται η διαδικασία αυτή και οι φοιτητές/τριες να είναι πιο συγκεντρωμένοι/ες στο περιεχόμενο.
- ✓ Το φοιτητικό ακροατήριο: χρειάζεται ένα μερίδιο συμμετοχής και εμπλοκής κατά τη διαδικασία ώστε να επιτυγχάνεται κατανόηση του περιεχομένου της διάλεξης.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Αξιοποίηση οπτικών ή/και οπτικοακουστικών μέσων

- ✓ Ηλεκτρονικές παρουσιάσεις: απλές, με περιορισμένο κείμενο, ευανάγνωστες (π.χ. κατάλληλο μέγεθος και ύφος γραμματοσειράς), ώστε να υπάρχει χρόνος να εστιάζουν οι φοιτητές/τριες στον/την διδάσκοντα/ουσα. Πλέον υπάρχουν πολλά βοηθητικά εργαλεία δημιουργίας παρουσιάσεων.
- ✓ Οι γραφικές παραστάσεις και τα διαγράμματα έχουν μεγάλη επίδραση, καθώς η οπτικοποίηση της πληροφορίας ενισχύει την πρόσληψή της.
- ✓ Εικόνες καλής ανάλυσης και σύντομα βίντεο - αξιοποίηση ως ερέθισμα για συζήτηση.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Πώς μια διάλεξη μπορεί να γίνει διαδραστική (I)

✓ Ερωτήσεις

Συνήθως σε μια διάλεξη ο/η διδάσκων/ουσα μπορεί να απευθυνθεί στο ακροατήριο και να ρωτήσει «αν υπάρχουν ερωτήσεις». Για μια πιο ενεργή εμπλοκή των φοιτητών/τριών σε μια αναστοχαστική διαδικασία θα μπορούσε να ζητηθεί από όλους/ες τους/τις φοιτητές/τριες να γράψουν μία ή δύο ερωτήσεις σχετικές με το μάθημα.

✓ Think-pair-share

Συνήθως σε μια διάλεξη ο/η διδάσκων/ουσα μπορεί να διακόψει και να κάνει μια ερώτηση απευθυνόμενος στους φοιτητές/τριες. Αντί, όμως να περιμένει κάποιον/α που να είναι έτοιμος/η να απαντήσει και να πάρει τον λόγο, μπορεί να βάλει τους/τις φοιτητές/τριες να σκεφτούν για ένα λεπτό μόνοι/ες τους, έπειτα να κάνουν ζευγάρι με έναν/μία διπλανό/ή τους και να συζητήσουν για λίγα λεπτά. Έπειτα, μπορεί να ζητήσει από κάποια ζευγάρια να μοιραστούν τις απόψεις τους με το υπόλοιπο ακροατήριο.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Πώς μια διάλεξη μπορεί να γίνει διαδραστική (II)

✓ Αντιπροσωπευτικά παραθέματα

Μια σύντομη ενεργητική άσκηση πάνω στο υλικό μιας διάλεξης είναι να ζητηθεί από τους/τις φοιτητές/τριες να μελετήσουν ξανά το κείμενο και να εντοπίσουν αντιπροσωπευτικά παραθέματα. Με αυτά θα πρέπει να στηρίξουν την άποψή τους απαντώντας σε ερώτηση ή διαφορετικές ερωτήσεις που μπορεί να τεθούν από τον/την διδάσκοντα/ουσα.

✓ Καταιγισμός ιδεών

Μια τεχνική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πάρα πολλά πλαίσια, ωστόσο εδώ προτείνεται σε μια απλοποιημένη μορφή της. Κατά την εισαγωγή σε ένα νέο θέμα, μπορεί ο/η διδάσκων/ουσα να απευθυνθεί στους/τις φοιτητές/τριες και να τους/τις ζητήσει να μοιραστούν οποιαδήποτε έννοια, λέξη, ιδέα, σκέψη, ιστορία κ.λπ. που τους έρχεται στον νου σε σχέση με το θέμα. Αυτές καταγράφονται, χωρίς να κριθεί ή να απορριφθεί καμία (αυτό είναι σημαντικό στοιχείο της μεθόδου). Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας ή στο τέλος μπορεί ο/η διδάσκων/ουσα να επανέλθει και να προχωρήσει σε πιο κριτική συζήτηση.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Πώς μια διάλεξη μπορεί να γίνει διαδραστική (III)

✓ Άσκηση ‘για το σπίτι’ στην τάξη

Μπορεί να δοθεί ένα είδος προβλήματος ή άσκησης παρόμοιας δομής με αυτό που θα δινόταν ως εργασία για το σπίτι, ώστε να εργαστούν οι φοιτητές/τριες για την επίλυσή της εντός της τάξης και να έχουν τη δυνατότητα συζήτησης των προβληματισμών τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

✓ Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών (ΤΠΕ), π.χ.:

- Τεχνολογία “clickers” - χρήση ασύρματων συσκευών απόκρισης με την οποία οι φοιτητές/τριες μπορούν να απαντούν σε ερωτήματα του/της διδάσκοντα/ουσας κατά τη διάλεξη με τη μορφή, συνήθως, πολλαπλής επιλογής.
- Backchannel - ο όρος αυτός περιγράφει συζητήσεις μεταξύ φοιτητών/τριών ή μεταξύ φοιτητών/τριών και διδασκόντων/ουσών, οι οποίες πραγματοποιούνται παράλληλα με τη διάλεξη ή κάποια παρουσίαση. Η αξιοποίηση online εργαλείων συζήτησης, ώστε να μεταφέρεται αυτή η αλληλεπίδραση στο προσκήνιο, μπορεί να προσφέρει οφέλη.

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Δραστηριότητα αναστοχασμού

- Σκεφτείτε την πιο πρόσφατη διάλεξη που δώσατε σε μάθημα (ή σε κάποιο σεμινάριο κ.λπ.) και εντοπίστε στοιχεία ή στρατηγικές που αξιοποιήσατε από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω. Με τον τρόπο που ήταν σχεδιασμένη η διάλεξη, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν εναλλακτικές τεχνικές για να γίνει ακόμα πιο συμμετοχική / διαδραστική;

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Βιβλιογραφία

Bruff, D. (2010). *Lecturing*. Vanderbilt University Center for Teaching. <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/lecturing/>

Morton, A. (2009). Lecturing to large groups. In Fry, H., Ketteridge, S., Marshall, S. (Eds.), *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education: Enhancing Academic Practice*. (3rd ed., pp. 58-71). Routledge.

Todorovski B., E. Nordal, T. Isoski (2015). *Overview on Student - Centered Learning in Higher Education in Europe: Research Study*. European Students' Union. <https://eric.ed.gov/?id=ED572762>

Διδακτική Μεθοδολογία: Η μέθοδος της διάλεξης

Περαιτέρω μελέτη

Εγχειρίδια - οδηγοί

- ✓ Davis, C., B. (1993). *Tools for teaching*. Jossey-Bass. <https://istr695.sitehost.iu.edu/readingsfall2013/Tools%20For%20Teaching.pdf>
- ✓ Fry, H., Ketteridge, S., Marshall, S. (Eds.) (2009). *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education: Enhancing Academic Practice*. (3rd ed.). Routledge.
https://biblioteca.pucv.cl/site/colecciones/manuales_u/A%20Handbook%20for%20Teaching%20and%20Learning%20in%20Higher%20Education%20Enhancing%20academic%20and%20Practice.pdf

Στρατηγικές διάλεξης, πρακτικές συμβουλές, οδηγίες και online εργαλεία.

- ✓ Office for Faculty Excellence (n.d.). *Teaching Large Classes*. Montclair State University. <https://www.montclair.edu/faculty-excellence/peer-to-peer-support/teaching-large-classes/>
- ✓ Center for Teaching & Learning (n.d.). *Tips for Running Effective Lectures*. Berkeley University of California. <https://teaching.berkeley.edu/teaching-guides/running-your-course/lecturing-strategies>
- ✓ The Bok Center Staff (n.d.). *Twenty Ways to Make Lectures More Participatory*. <https://bokcenter.harvard.edu/lecturing>
- ✓ DePaul Teaching Commons (2014, May 28). *Interactive Class Polling*. [Video]. <https://youtu.be/OcfD3TOTa98>
- ✓ Maastricht University (2022, Mar. 17). *Different teaching methodologies to make interactive lectures*. [Video] <https://youtu.be/Sz5VAd4Dc4A>
- ✓ Maastricht University (2022, Mar. 17). *How to use different tools to make your lecture more interactive?* [Video] <https://youtu.be/rmY1DafS4vl>

Το έργο με τίτλο "Γραφείο Υποστήριξης Διδασκαλίας και Μάθησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων" με κωδικό MIS 5162379, συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση".

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

